בס"ד

משמיע ישועה

דרושים יקרים ורעיונות נפלאים בפרשת השבוע ובעניינא דיומא
מגנזי אוצרותיו הברוכים של בש"ת מורנו הגה"צ
רבי יהושע נתן פייפער שליט"א
אב"ד קהל ברבת מנחם – קראקא

ויצא תשפ"ו - גיליון ז'

באהלי שם ועבר

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה (כח, י)

בגמרא איתא (מגילה יז.) שכשרבקה אמרה ליעקב: "קום ברח לך אל לבן חרנה וישבת עמו עד אשר תשוב חמת אחיך", הלך יעקב אל בית עבר ללמוד תורה, ויעקב היה טמון בבית עבר י"ד שנה, ורק אחר כך יצא משם ובא לארם נהרים

כן הביא רש"י בריש פרשתן על הפסוק **"וישכב במקום ההוא"**, שרק באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה.

והנה רבנו **המהרש"א** (יא"צ חל השבוע ה' כסלו) בחידושי אגדות שם הקשה, כי מלשון הפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", משמע שתיכף כשיצא מבאר שבע הלך לחרן, והלא לא הלך מבאר שבע לחרן, אלא היה באמצע בבית עבר משך י"ד שנים?

מתרץ המהרש"א: בית מדרשו של עבר היה באמת בבאר שבע, ואכן מבאר שבע הלך לחרן, וכל אותם י"ד שנים שהיה מוטמן מפחד עשו אחיו, היה בבית עבר שבבאר שבע, ויש רמז לזה במילות **'באר שבע'** שיש בו אותיות **'עבר ו'ארבע עשרה'**, עיי"ש.

והנה זהו חידוש גדול לומר כך, שהרי אמו ציוותה עליו שיברח מחמת אחיו ואיך נשאר באותה עיר בארץ מגורי אביו, הרי בבאר שבע קיבל מיצחק את הברכות, והיאך לא נתירא יעקב שעשו אחיו יבקש נפשו להורגו, ולא חשש שמא ימצאהו שם? הלא בוודאי עשו ידע שיעקב איש תם יושב אהלים, ומסתמא הוא נמצא באיזה ישיבה או בית מדרש?!

רעיון נפלא מאד כתב **הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל** בספרו 'טעמא דקרא' להסביר זאת, **כי מכאן מוכח שיעקב אבינו בטוח היה שעשו לא ידרוך על מפתן הישיבה אפילו בשביל לחפשו שם**, כפי שבאמת היה, שבמשך י"ד שנים נטמן שם יעקב ולמד תורה, ועשו לא נכנס שם לחפשו.

בלכתך בדרך

בכדי להבין את הדבר יותר לעומקו נימא ביה מילתא בטעמא:

עשו הרשע ידע שכבר בירך יצחק אביו שבזמן ש"הקול קול יעקב" בבתי כנסיות ומדרשות, "אין הידיים ידי עשו" שולטות בהם, לכן לא דלק אחריו עשו הרשע כל זמן שהותו בבית עבר כי לא יכל לו, אמנם תיכף כשיצא מבית המדרש, שלח את אליפז בנו לרוצחו נפש, כי סבר שעכשיו יוכל לשלוט בו, כי הרי אינו לומד תורה.

אבל למעשה לא הצליח במזימתו, כי יעקב אבינו מעולם לא הפסיק מלימודו, כי אף שבפועל יצא מכותלי בית המדרש, נשאר בדביקותו בקודשא בריך הוא ושכינתיה.

כדרך שכתב ה'**אור החיים הק**' על הפסוק (ויקרא כו, ג) **"אם בחוקותי תלכו"**, כי אף כשתלכו מבית המדרש ובלכתך בדרך, גם כן **"ושמרתם ועשיתם אותם"**.

לכן לא הרגו אליפז ליעקב, כי כאשר בני ישראל דבוקים תמיד בה' ובתורתו, אין אף אומה ולשון יכולים להרע להם, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם.

בזאת יומתק מאד לשון המקרא: **"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"**, אבל שלא תחשוב שכאשר יצא מבית עבר הפסיק וביטל מלימודו חלילה, רק תיכף כשיצא לדרך, **"ויפגע במקום"**, כי אף בדרכו החוצה מבית המדרש, פגע ודבק את עצמו במקום ברוך הוא, עד שזכה למראות ולמחזות שלא זכה לכך אף בהיותו טמון בבית עבר.

לזאת כתיב **"והנה ה' ניצב עליו"**, ואמר לו שישמור אותו מעשו ומלבן שלא תהיה להם שליטה עליו. **"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה"**, כי אף מחוץ לבית המדרש, על אם הדרך, יכולים להיות דבוקים בהשי"ת ולא לעזוב את התורה הקדושה לרגע אחד.

תתן אמת ליעקב

וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ (כט, כו)

אמר הרה"ק בעל 'פני מנחם' מגור זי"ע, כי לבן דיבר בשפה של 'פאליטיק', שאומרים דבר אחד ולמעשה מכוונים לדבר אחר לגנוב דעת הבריות, שאינם מדברים בלשון המובן לכל, רק לעולם מדברים בלישני דמשתמע לתרין אנפין, כדי שבעבור זמן יוכלו לטעון ולומר שבאומרם כך כיוונו לומר כן.

וזהו הכוונה בדבריו: **"לא יעשה כן במקומנו", אצלינו לא נוהגים לומר "כן", רק תמיד עונים דרך עוקפת, בלשון דמשתמע לשני אופנים, כדי שיוכל להצטדק ולומר שלא שיקר.**

כפי שאחרים מפרשים ומוסיפים בדברי ה'פני מנחם', שהפירוש בפסוק הוא כך: **"לא"**, די ניין, **"יעשה כן"**, ווערט יא, **"במקומנו"**, שאצל לבן היו מהפכים את ה'כן' ל'לא' ואת ה'לא' ל'כן' לפי הענין שביקשו לרמות את האנשים, כי לא היו אנשי אמת ושיקרו בעזות פנים ומצח.

מידה רעה זו היתה ההיפוך ממידתו של יעקב איש תם, איש האמת אשר פיו ולבו שווין לדבר אחד, "הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו" (תהלים טו, ב), שעיקר החשיבות של דובר אמת הוא שאין זה רק בפיו אלא גם בלבבו, **"תתן אמת ליעקב"** (מיכה ז, כ), ודבריו חיים וקיימים וחותמו אמת.

וזאת הברכה אשר ברך וחינך יעקב אבינו את בניו הקדושים שבטי י-ה, כמו שהעיד הכתוב כי בשנאתם את יוסף אחיהם, **"ולא יכלו דברו לשלום"** (בראשית לז, ד), כפי שפירש רש"י שם: "מתוך גנותם למדנו שבחם שלא דיברו אחת בפה ואחת בלב", כדרכו של לבן הארמי וכל אנשי ה'פאליטיק' העוטים על פניהם מסווה של כוונת שלום, אבל בקרבם ישימו אורבם וידרכו קשתם.

בכך נוכל להבין גם מה שנאמר אצל יוסף צדיקא, שאמר לאחיו השבטים הקדושים: **"כי פי המדבר אליכם"** (בראשית מה, יב) ודרשו חז"ל (מגילה טז:) **"כפי כן לבי"**, והיינו מכיוון שיוסף הצדיק קיבל את כל קנייניו הנצחיים מיעקב אבינו, הרי שגם מידה טובה זו של להיות פיו וליבו שווים, למד וקנה אצל יעקב שלימתא שהיה סמל ומופת למידת האמת בטהרתה.

לא בכדי היה יוסף שטנו של עשיו (רש"י פרשתן ל, כה), כי עשו היה בדיוק ההיפך מיוסף הצדיק. בעוד עשו הרשע היה כלבן הארמי מלא שקר ומזימה כאותם אנשי ה'פאליטיק', כדכתיב (בראשית כה, כז) **"איש יודע ציד"**, וכן **"כי ציד בפיו"** (שם כח), שהיה צד ומרמה בדברים בהעמידו פני תם, ושאל: היאך מעשרין את המלח ואת התבן, בו בזמן שנגח אחרים כמו מועד, אף הרג ורצח ונאף ועבר על כל עבירות שבתורה.

⁂

פוליטי"ק ודיפלומטי"ק

בהקדמה לספר 'קול בריסק' מובא מה שסיפר **הגאון רבי אהרן סולובייציק זצ"ל** על ההתייחסות של **הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל** (היעב"ץ) ל'פאליטיק':

רבי יעקב עמדין רצה פעם ללמוד לעצמו את השפה הגרמנית (דייטש). עבור מטרה זו, לקח תרגום גרמני של כל התנ"ך וקרא את כל התנ"ך מתחילתו ועד סופו בתרגום גרמנית, מכיון שהוא ידע את התנ"ך הדק היטב, וכך, על ידי קריאת התרגום הגרמני של התנ"ך כולו, הצליח היעב"ץ לקלוט את השפה הגרמנית ולדעת אותה כראוי.

אחר כך אמר היעב"ץ שהוא יקח עיתון גרמני וישתדל לקרוא את העיתון, אבל בקריאת העיתון נתקל במילה אחת שלא הכיר אותה מתוך התרגום של התנ"ך, והמילה הזו היתה המילה **פאליטיק** (עיין במסכת תרומות פרק שני משנה ה' ואכמ"ל).

נטל היעב"ץ ספר מילון גרמני לבדוק את המובן של המילה 'פאליטיק', ובמילון היה כתוב שהמובן הוא **'דיפלומטיק'...**

אולם היעב"ץ גם לא ידע מה הפשט של 'דיפלומטיק', מפני שגם מילה זו לא הופיעה בתרגום של התנ"ך. הוא בדק גם את המילה הזו במילון ושם היה כתוב שהמובן של 'דיפלומטיק' הוא 'פאליטיק'...

כך עמד היעב"ץ נבוך ולא ידע כדת מה לעשות כדי להבין פירוש המילים האלו שאין להם פשט. לבסוף החליט שיקרא את העיתון הרבה פעמים וישתדל להבין מתוך הקשר את הדברים המובאים בהרבה מקומות בעיתון, מהו המובן של 'פאליטיק' ו'דיפלומטיק'.

לבסוף אמר היעב"ץ שמתוך חיבור הדברים בעיתון בהרבה מקומות, הוא הגיע למסקנה שהמובן של 'פוליטיק' ו'דיפלומטיק' הוא **"אחד בפה ואחד בלב"...**

⁂

יש מזל לישראל

על גודל מעלת התמימות שרק מרוויחים ממנה דברים טובים, סיפר המגיד המפורסם הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, מעשה יקר שסיפר לו הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל ראש ישיבת נובהרדוק:

מעשה בבחור פשוט, נער בער, טיפש וסכל, שהכל היו מרחמים עליו, מה יהא בסופו? איך יפרנס את עצמו? איך יסתדר בחיים?

אבל מה באמת היה בסופו? היו לו כמה פרוטות והוא קנה בהן טופס הגרלה של ה'לאטערי', ומילא אותו במספרים. **לאחר כמה ימים, העיר כולה רעשה וגעשה. הנער האומלל ניחש נכון את המספרים שעלו בגורל וזכה בחמשת אלפים רובל, שהיה הון עתק באותם הימים!**

מדושן עונג היה הנער כשבירכו אותו על מזלו הטוב, אבל הוא אמר להם: "לא היה כאן שום מזל! היתה זו הארה מן השמים"!

כשראה שהשומעים אינם מבינים את כוונתו, הסביר הנער: "בתחילה לא עלה על דעתי כלל וכלל להשתתף בהגרלה! אבל ראיתי בחלומי את המספרים: 17, 18, 370. הבנתי שמראים לי מן השמים את המספרים הנכונים של הגורל".

עדיין לא הבינו השומעים: "הלא היו רק שלושה ספרות שהיה עליך למלא בטופס ההגרלה"?!

חייך הנער חיוך גדול ואמר: "נו, הרי צריכים פקחות בחיים כדי להבין חלום! מן השמים רצו שאצרף את המספרים, 17 + 18 + 370 הרי יוצא: 415. ואכן, זהו המספר שעלה בגורל"!

חישב אחד מן השומעים ותמה: אבל צירופם של המספרים יוצא רק 405?! שמע הנער והשיב: **"אזוי? איזה מזל שאינני יודע חשבון"...**

נמצינו למדים ממעשה זה, איך כולם ריחמו עליו שאפילו חשבון אינו יודע בגודל בערותו, אך לבסוף התעשר דווקא כי לא ידע חשבון פשוט, שהרי אם היה מחשב את המספרים היה כותב 405 ולא היה מרוויח מאומה.

מכך למד רבי אברהם יפהן זצ"ל, שאיננו יודעים מאומה ולא מבינים כלום, לא מה טוב לנו ולא מה רע לנו, כי החיסרון לפעמים יכול להיות יתרון, והיתרון חיסרון. אין לנו אלא ללכת בתום וה"הולך בתום ילך

בטח" (משלי י, ט).

עלינו למסור את עצמנו לבוראנו ולהניח לו להנחותינו במעגלי צדק, והוא ישגיח עלינו למעלה מהשגתנו הקלושה.

⁂

ה' מוריש ומעשיר

זו היתה מידתו של יעקב אבינו, יעקב איש תם יושב אהלים, שהיה הולך בתמימות עם השי"ת, סמוך ובטוח שהקב"ה ימציא ויביא לו כל מה שהוא צריך בלי לעשות חלילה שום מעשה רמיה, כי ידע והבין היטב "מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה" (תהלים קכ, ג), ורק "הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דברים ח, יח), וכתרגום אונקלוס שם: "ארי הוא יהיב לך עצה למקני נכסין".

לכן, כשבא לבן הארמי והחליף את משכורתו עשרת מונים ברמאות ונוכלות, יעקב אבינו לא עשה כלום ברמאות כנגדו כי לא ידע ולא הבין בענייני רמאות, אלא המלאכים באו אל צאנו והביאו את הברכה לתוך ביתו, בלי שיעשה מאומה כנגד לבן ומעשי הנבלה שלו.

כמו שאמר אותו תם שאינו יודע לשאול, שהמזל שלו היה שאינו יודע חשבון... כך גם אמר יעקב אבינו לעצמו: מזל שהוא איש תם ואינו מבין ברמאות ושקרים, ממילא הוא זוכה שהקב"ה בעצמו בירך אותו בכפלי כפליים, "וה' מוריש ומעשיר" (שמואל-א ב, ז).

⁂

מעשה אבות סימן לבנים

מעשה נאה סיפר הגה"צ רבי חנוך העניך פאדווה זצ"ל גאב"ד לאנדאן, שבוויען היתה משפחה אחת שאיש אחד קל דעת שלא היה ירא שמים, נתן עיניו באחת מבנותיה של המשפחה. הלך אבי הנערה אל הגאון רבי חיים פינטער זצ"ל אב"ד ביקאווסק להתייעץ אתו, האם עליו להטמין את הנערה מפני הבחור הזה או לא.

השואל הוסיף ואמר בתמימות לרבי חיים, כי רש"י בחומש פרשת וישלח (לב, כג) מביא, שיעקב אבינו ע"ה נענש על כי הטמין את דינה מעשו, כי היא היתה מחזירתו למוטב; ממילא, אולי גם הוא אינו צריך להטמין את הנערה מפני אותו בחור כי אולי היא תחזירנו למוטב.

על זה ענה לו הגר"ח פינטער זצ"ל: **"די אלע מדרשים זענען פיין, אבער טוהן דארף מען טוהן וויא יעקב אבינו האט געטוהן"...**

על פי זה אמרתי כי ענין זה רמזו חז"ל בלשונם הצח באומרם "מעשה אבות סימן לבנים", שהבנים יתנהגו ויעשו כמעשה אבותיהם דווקא, אף אם יש מדרשים ועניינים בזה אשר מהם אפשר לבוא ולומר כי אולי לפי צדקתם וקדושתם הקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה ומחשב את מעשיהם לפגם, כמו במעשה הטמנת דינה שאולי היתה דינה מחזירה את עשו לתשובה, אבל אנו הבנים צריכים לעשות כ"מעשה" אבותינו בלי להביט ימין ושמאל על המדרשים והפירושים שנאמרו בכך.

⁂

דרך נשים לי

כִּי לוֹא אוּכַל לָקוּם מִפָּנֶיךָ כִּי דֶרֶךְ נָשִׁים לִי (לא, לה)

פרפרת נאה הביא בס' 'הפלאה שבערכין' לרבי מנחם די לוזאנו (ערך תרף) מדברי הגאון רבי ישעי' פיק זצ"ל בערלין:

שמעתי מפי אחותי המלומדת מופלגת מאוד ביראה וחכמה מרת קריינדל תחי', הרבנית בק"ק פיורדא אשת הג"ר יוסף שטיינהארט אב"ד פיורדא ובמח"ס שו"ת זכרון יוסף: זה הדבר אשר אמרה רחל לאביה "לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי", לפי מה דאיתא בסנהדרין (סז.) "תנו רבנן, מכשפה, אחד האיש ואחד האשה, ואם כן מה תלמוד לומר מכשפה? מפני שרוב נשים מצויות בכשפים". נמצא כי התרפים שהיו מעשה כשפים, עליהם אמרה "דרך נשים לי" באמת, שרוב נשים מצויות בכשפים.

על זה כותב הגר"י פיק זצ"ל: "ואמרתי לאחותי חכמה את, כי חכמתה עמדה לה שכיוונה אל הדבר שראיתי נדפס אחר כך בשם גדול אחד".

⁂

זכרון קריינדל

בס' 'שם הגדולים' להרב חיד"א (מערכת ספרים מערכת ז אות כב בהג"ה מנחם ציון אות חי) כתב: "הרבנית מ' קריינדל אחותו של הג"מ ישעי' פיק, היתה מנשים חכמניות ודרשניות, ובעלה הגאון הביא משמה כמה דברי תורה, עד שמתנגדיו כתבו לו 'מדוע לא קרא ספרו בשם זכרון קריינדל'...

והנה, יש בנותן טעם להביא מדברי אחיה הגאון רבי ישעי' פיק זצ"ל על חשיבות מסירת דבר בשם אומרו, כפי שנהג בעלה הג"ר יוסף שטיינהארט זצ"ל להביא דברי תורה מזוגתו הרבנית קריינדל ע"ה, אע"פ שהדבר חרה למתנגדיו, כי הוא מביא גאולה לעולם.

כך הביא בהקדמה לס' 'דמשק אליעזר' להגאון רבי זוסמן סופר זצ"ל אב"ד פאקש, דבר תורה ששמע מהגאון רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד קראקא, שהוא שמעו בשם הגר"י פיק, על אלו המכבדים את עצמם בדברי תורה של אחרים ואינם אומרים הדברים בשם אומרם.

עליהם אמר הגאון רבי ישעי' ברלין פיק זצ"ל על דרך הלצה לפרש הפסוק (משלי כב, כב) "אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער", על פי מה שכתוב בספרי "אל תגזל דל זה הגונב דברי תורה ומעתיקם ולא בשם אמרו".

והנה, בזה הלא הוא מעכב הגאולה כי האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם (מגילה טו.), והוא, בזה שאינו אומר דבר בשם אומרו מעכב הגאולה, ובזה הלא הוא גורם אשר משיח צדקנו נאלץ להתעכב עוד בשער העיר בין עניים סובלי חלאים (עיין סנהדרין צח.).

על כן מזהיר שלמה המלך ע"ה: "אל תגזל דל כי דל הוא", להיות גונב דברי תורה ולא לאומרם בשם אומרם, וממילא "ואל תדכא עני בשער", שלא תעכב את המשיח שהוא עני היושב בשער ומצפה לגאולתם של ישראל.

נפלא לציין שבשו"ת 'נודע ביהודה' (מהדו"ת חאו"ח סוס"י כ) כותב הגאון ה'נודע ביהודה' זצ"ל להגר"י פיק זצ"ל: **"ומה שכתב רמז על הפסוק "אל תגזל דל", דבריו מתוקים מדבש"**. והנה אם הנוב"י כתב על הדברים "מתוקים מדבש", מה נענה אנן אבתריה .

⁂

וימצא דודאים בשדה

סגולה נפלאה מרבנו המהרש"א לבנים חכמים וצדיקים, כפי שכתב (חידושי אגדות שבת לג:): **"כמו שבנרות זוכין לבנים חכמים, הכי נמי הדסים בשבת קודש, על שם בנים צדיקים שנקראו הדסים".**

גיצי אש קודש משולחנם הגבוה של גדולי הדור וצדיקי אמת לרגל יומי דהילולא רבה

ישועות מלבו

ישקו העדרים

חידוש נפלא כתב אדוננו **המהרש"א** (יא"צ השבוע ה' כסלו) על הפסוק בנביא (יחזקאל טז, ז) "רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי וגו' ותבואי בעדי עדיים", ובגמ' סוטה (יא:) דרשו שנעשה להם נס לתינוקות הנולדים שנבלעים בקרקע, ולאחר שמתגדלים באים עדרים עדרים לבתיהם, ואמרו שם: "אל תיקרי בעדי עדיים, אלא בעדרי עדרים".

וכתב מהרש"א לפרש בדרך צחות, לפי שדרך הקטנים שמוצא הרי"ש קשה להם בדיבור ומדלגים אותם בדיבורם, וכאילו עמהם ידבר הכתוב בלשונם "ותבואי בעדי עדיים", במקום 'עדרי עדרים' בדילוג הרי"ש, וזהו שאמרו "אל תיקרי עדי עדיים" בלי רי"ש כמו שקורין אלו הקטנים "אלא עדרי עדרים" ברי"ש, עכ"ד.

מילא אשפתו מהם

מסופר על רבנו המהרש"א שהיה מתנהג בנדיבות, שביתו היה פתוח לרווחה ונתן לכל עובר אורח מקום ללון ולחם לאכול. על משקוף ביתו היה חקוק באותיות בולטות הפסוק (איוב לא, לב) "בחוץ לא ילין גר דלתי לארח אפתחנו".

בזאת מובא מהמהרש"א שפירש הפסוק (תהלים קכז, ה) **"אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם"** - כי הנה בימים ההם היו הבחורים אוכלים אצל בעלי בתים בביתם, והרבה פעמים היו הבחורים משאירים אחריהם בבית עפר רגליהם ושיירי מאכלים, והבעלי בתים לא היו מרוצים מזה.

המליץ עליהם המהרש"א בדרך צחות, "אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם", **אשרי האדם שהאשפה שלו הוא מהתלמידי-חכמים והבחורים שלומדים תורה כל היום...**

כי לטובה כוונתי

כתב **המהרש"א** (ב"ב כה:) ששמע בדרך צחות על הכתוב (קהלת ה, ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף", כי היה איש אחד אוהב כסף ביותר וביקש מהקל ית"ש שבכל מה שיגע בו הוא בידו יהיה נעשה כסף, והקב"ה מילא משאלתו, והנה הוא כשבא לאכול לחם נגע בידו ונעשה כסף, ולא היה לו מה לאכול, וזהו שאמר "לא ישבע כסף", עכ"ל.

על זאת כתב הרה"ק רבי ישראל ממודזיץ זי"ע בס' 'דברי ישראל' (כללי אורייתא) חידוש נפלא, **שמוכרח להיות כי אותו איש היה גוי ערל ולא איש ישראל**, שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) "מחשבה טובה המקום מצרפה למעשה, מחשבה רעה אין המקום מצרפה למעשה", ובהמשך אמרו שם: "הדא דתימא בישראל, אבל בגויים חילופין, מחשבה טובה אין הקב"ה מצרפה, מחשבה רעה הקב"ה מצרפה".

והנה, כשאחד מבני ישראל מבקש ומתפלל להקב"ה דבר מה, הרי שהקב"ה מקבל תפילתו ועושה בקשתו גם אם הוא נכשל באמרי פיו ולשון הבקשה היא לרעתו, כי הקב"ה מצרף מחשבה למעשה הבקשה וממלא את בקשתו בהתאם למחשבתו והגיון ליבו שהוא לטובה, ואילו אצל הגוי אין הקב"ה מצרף כלל את מחשבתו הטובה, וכשהוא ממלא את בקשתו עושה לו כמשאלות פיו, גם אם התוצאה של הבקשה היא רעה.

ממילא, בקשה זו שאדם מבקש מהקב"ה שכל מה שיגע בו ייהפך לכסף, ברור ומובן שלא היתה מחשבתו שכך יהיה ללא יוצא מן הכלל, ופשיטא שכוונתו אינה כי אם לאותם הדברים שהוא יחפוץ שהם יהפכו לכסף, ואילו כל דבר אחר כמו מזון ומחיה יישארו כמו שהיו.

לכן, אילו היה זה יהודי שמבקש בקשה זו שכל אשר ייגע בו יהפוך לכסף, היה הקב"ה בוודאי ממלא בקשתו באופן כזה שלא יהיה ניזוק ממנו, כי אצל בני ישראל הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, והרי המחשבה היא שהכל ייעשה באופן טוב.

רק דווקא אצל גוי אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, ולפיכך אירע לו מה שאירע, שהכל נהפך לזהב וכסף עד שלא ישבע כסף ולא היה יכול לאכול מאומה, עכת"ד הנחמדים.

ואתהלכה ברחבה לומר בזאת, כי אולי לכך רמז אדוננו דוד המלך ע"ה בפסוק (תהלים קמה, יט) "רצון יראיו יעשה", היינו שהירא אף שביקשו שלא כהוגן, הקב"ה עושה את **רצונם** לפי מה שבאמת רצו לבקש, ולא שהלחם יתהפך לכסף, והבן.

פרפראות לחכמה בפרשת השבוע ובעניינא דיומא

בְּדַבֵּר יְשׁוּעָה

יעקב תיקן תפילת ערבית

בהתבוננות עמוקה לתפילתו של יעקב אבינו (ברכות כו:), נראה לומר שבאמת לא בא לתקן עכשיו תפילה חדשה, רק רצה להתפלל תפילת מנחה - התפילה שתיקן אביו יצחק, אלא ששקעה חמה שלא בעונתה וכבר הפסיד זמן תפילה, אולם תחת להיות בלב שבור על שעשה דבר שלא כדין, אדרבה, עשה מכך מצוה יקרה ותיקן תפילה חדשה, היא תפילת ערבית.

נמצינו למדים כאן כלל גדול בתורה ממעשהו של יעקב שלימתא:

יעקב אבינו לא חשב לכתחילה לבוא ולתקן תפילה שלישית, אלא דרכו היתה להלך בתום בעקבות אביו יצחק, ומכיון שיצחק תיקן מנחה - בוודאי שזו היתה גם שאיפתו של יעקב: להמשיך תפילת מנחה באותה מסילה.

אלא מאי? שקעה עליו החמה שלא בעונתה והחמיץ את זמן המנחה, והתפלל 'שלא כדין'. אבל הבה נראה מה עושה יעקב אבינו אחרי שראה זאת: הוא היה יכול להישבר ולהצטער, ולומר בעצבות: "אוי וויי! איחרתי את התפילה!"

אבל לא כן דרכם של צדיקי אמת! יעקב אבינו מלמדנו את הדרך בה נראה אור: **כיון שנפלה תקלה על ידו - עשה ממנה מצוה חדשה!** דווקא משום שהחמיץ תפילת מנחה - זכינו לתיקון תפילתו החדשה, תפילת ערבית. ולא זו בלבד, אלא שהפכה תפילה זו לחלק בלתי נפרד מעבודת התפילה בכל יום לדורות עולם.

זוהי בחינה של "אור מתוך חושך". **לא ליפול למשבר אם אנו רואים דבר שיבוש אצלנו, אלא להתחזק ולומר: דווקא עכשיו אבנה מזה מצוה חדשה, נפתח דף חדש ונתחיל הכל מהתחלה.**

ובאמת מבואר בחז"ל (נדרים כב:) "אלמלא לא חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד", נמצא כי דווקא מעוונות וחטאי בני ישראל נעשה ונתרבה התורה הקדושה על כל חלקיה וענפיה.

יעקב אבינו החמיץ תפילת מנחה - והביא לנו תפילת ערבית. כלל ישראל חטאו - וקיבלנו עוד תורה. משה רבנו שיבר את הלוחות - וזכה לקבל לוחות שניות. ולא זו בלבד, אלא אמרו במדרש שהלוחות השניות באו עם הלכות, מדרשים ואגדות - מה שלא ניתן בלוחות הראשונים.

שוב רואים אנו את חוט השני העובר להפליא בכל התקופות ובכל הדורות של כלל ישראל: דווקא נקודת המשבר יצרה עומק חדש. החטא - הוליד השגות חדשות בתורה; השבר - הביא לוחות חדשות, והחמצת תפילת מנחה של יעקב אבינו - הולידה תפילת ערבית.

זאת נוכל גם לראות ברוב ספרי השאלות והתשובות של רבותינו הראשונים והאחרונים שמפארים את ארון הספרים היהודי, שכמעט כל הספרים נובעים משאלות מאנשים שעברו ולא קיימו מצוות ה' כהלכתה בשוגג או במזיד באונס או ברצון, אבל דווקא על ידי כך יגדיל תורה ויאדיר.

המה כרעו ונפלו, ואנחנו קמנו ונתעודד!

יו"ל ע"י מכון 'משמיע ישועה' | להנצחות ולקבלת הגיליון ניתן לפנות לכתובת: mashmiayeshuah@gmail.com | כתיבה ועריכה: יוסף מאיר האס